Μια παράσταση με γέλια

Σάββας Πατσαλίδης

☆

Από όλες τις κωμωδίες του Σαίξπηρ είναι η πιο μικρή σε έκταση και το πιο "μαθηματική" στην κατασκευή. Πουθενά αλλού ο Σαίξπηρ δεν ακολουθεί με τέτοια ευλάβεια τις αρχές της φάρσας όσο στην *Κωμωδία των παραξηγήσεων* (;1594), έργο που είδαμε στο "Θέατρο Κήπου", σε μια δροσερή παράσταση που υπογράφει ο Γ. Κιμούλης.

Εδώ ο χώρος δράσης δεν είναι μαγικά δάση και εξωτικά μέρη (μόνιμο περιβάλλον στις κωμωδίες του Σαίξπηρ), ούτε η Επίδαμνος (εκεί όπου δρουν οι ***Μέναιχμοι*** του Πλαύτου, από όπου ο Σαίξπηρ πήρε τον σκελετό— προσθέτοντας ένα επιπλέον ζευγάρι διδύμων (δούλων, αυτήν τη φορά) με το ίδιο όνομα (Δρόμιος), και μια μελαγχολική ιστορία, του Αιγέα)—, αλλά ένας εμπορικός δρόμος στην αφιλόξενη Έφεσο, μια πόλη περίεργων τελετών και εμπορικών συνδιαλλαγών, για την οποία μάλιστα ο Απόστολος Παύλος θα γράψει και τη γνωστή επιστολή του, όπου, μεταξύ άλλων, προτρέπει τους άντρες να αγαπούν τις γυναίκες τους (όπως αγαπούν τους εαυτούς τους), και τις γυναίκες να υποτάσσονται στους άντρες τους (όπως υποτάσσονται στον Κύριο).

Με φόντο, λοιπόν, τον εμπορικότερο δρόμο της πόλης, θα αρχίσει ένα απίστευτο γαϊτανάκι παρεξηγήσεων και ανεπαρκών εξηγήσεων, ένα παιχνίδι ανάμεσα στο φαίνεσθαι και το είναι, που μόνο μια φόρμα όπως του θεάτρου θα μπορούσε να εξερευνήσει. Στόχος των ελιγμών και των εκπλήξεων, να καταδειχτεί πόσο εύκολα η φαινομενολογία του οικείου (όπως είναι μια πρόσκληση σε γεύμα, μια απλή συνδιαλλαγή με κάποιον έμπορο/χρυσοχόο), μπορεί να μας παραπλανήσει και να μας οδηγήσει σε λάθος εκτιμήσεις.

Αν στην πόλη που φιλοξενεί τους ήρωες του Πλαύτου (Επίδαμνος) χάνεις το πορτοφόλι σου, στην Έφεσο του Σαίξπηρ χάνεις, εκτός απ' αυτό, τον εαυτό σου και τη γυναίκα σου. Οι ξεσαλωμένοι ήρωες του Πλαύτου μπορεί να τσιλημπουρδίζουν, όμως ποτέ δεν αποχωρίζονται το χιούμορ τους, σε αντίθεση με τους ήρωες του Σαίξπηρ, όπου μπαίνει θέμα ηθικής τάξης. Ο Αντίφολος ο Εφέσιος, λόγου χάρη, αναζητεί άλλες αγκαλιές, μόνον όταν η γυναίκα του τον διώχνει από το σπίτι. Και τον διώχνει γιατί τον ζηλεύει αφόρητα, δεν είναι σίγουρη αν την αγαπά.

Βέβαια, το τέλος του έργου αποκαθιστά την τάξη και τη λογική, επιστρέφει στον οικείο κόσμο να γνώριμα χαρακτηριστικά του, όμως τα ερωτήματα που έχουν να κάνουν με τον ορισμό της εαυτότητας, των ρόλων, παραμένουν αναπάντητα.

Ο Σαίξπηρ δεν είναι αφελής πολιτικός νους. Βλέπει τις ανισότητες, γι' αυτό βρίσκει τρόπους να δηλώσει τη διαφωνία του, αφήνοντας ορισμένα πράγματα να αιωρούνται. Το ευτυχισμένο τέλος δεν αποτελεί συνάμα και διέξοδο από την κοινωνική ανισότητα και τον κόσμο του εμπορίου. Όπως και η διάθεση για ενότητα των φύλων δεν είναι αποτέλεσμα δημοκρατικών διεργασιών (κανείς δε μιλά για ισότητα). Ο Σαίξπηρ χρησιμοποιεί τη σκηνική πολυσημία για να δείξει ότι, είτε στο σπίτι είτε στην αγορά, ο άνθρωπος είναι όπως ο ηθοποιός στη σκηνή: πάντοτε εις διπλούν και διαρκώς αβέβαιος ως το ποιος είναι. Είτε αποκαθίσταται η ενότητα της οικογένειας και η συγκρότηση της εαυτότητας, είτε όχι, αυτό δεν αλλάζει.

Ο Κιμούλης είναι από τους καλλιτέχνες εκείνους που μπαίνουν διαβασμένοι σε κάθε καινούριο τους πρότζεκτ, και αυτό τους βοηθά να δοκιμάζουν ανοίγματα, ανεξάρτητα από το πού θα τους βγάλουν. Εδώ σίγουρα πέτυχε να στήσει ένα ευφρόσυνο και ευέλικτο δρώμενο, όμως σε βάρος της ποίησης του πρωτοτύπου που μάλλον αποψιλώθηκε από τις δραστικές διασκευαστικές επεμβάσεις, οι οποίες σχεδόν εκπαραθύρωσαν το σαιξπηρικό πνεύμα και μαζί με αυτό τον προβληματισμό του συγγραφέα γύρω από την άσκηση της εξουσίας και την εφαρμογή των νόμων. Φορτίζοντας υπέρ το δέον την ανατολίτικη διάσταση του πρωτοτύπου, αποδυναμώθηκε η σχέση του έργου με την Αγγλία της εποχής, ως επίσης και η βαρύτητα ορισμένων σημαντικών (συμβολικών) φιγούρων, όπως ο Δούκας, οι αποφάσεις του οποίου περίπου μας προϊδεάζουν για τη μετεξέλιξη της Αγγλικής Μοναρχίας στο κράτος για το οποίο θα μιλήσει χρόνια αργότερα ο Χομπς—όπου το άτομο αποδέχεται την υποταγή του στους νόμους, με αντάλλαγμα την υποταγή όλων ανεξαιρέτως των πολιτών.

Πάντως, αυτό που ήθελε να πετύχει το πέτυχε: λαϊκή αποδοχή. Ο ίδιος είναι ένας ηθοποιός που διαθέτει την ευστροφία που απαιτεί η καλή φάρσα, και μπορεί να επικοινωνεί με την πλατεία χωρίς να ξεσαλώνει. Και αυτή η σημαίνουσα λιτότητα ήταν παρούσα στην παράσταση του "Θεάτρου Κήπου". Ο Χ. Χατζηπαναγιώτης, είναι το αντίθετο. Λίγο η τηλεοπτική του πορεία, λίγο οι μέχρι τώρα εμπορικές επιλογές του, τον οδήγησαν στη διαμόρφωση ενός τύπου που διαρκώς μας θυμίζει κάτι. Εδώ ήταν λίγο Λαζόπουλος, λίγο Γκιωνάκης, αλλά και καλός διαχειριστής του εύκολου γέλιου. Και η άλλη "τηλεοπτική" παρουσία, η Β. Σταυροπούλου, πλασμένη από όμοια υλικά,

ξέρει τι πάει να πει "γκελ" με τη λαϊκή πλατεία, και δεν χάνει την ευκαιρία να το επιβεβαιώσει. Η Ρ. Λουιζίδου, έχει και αυτή δοκιμασμένες ευκολίες και γνωρίζει πότε και πού να τις επενδύσει. Διασκεδαστικός ο υπερβολικός "Γιατρός" του Ν. Μαραγκόπουλου, χωρίς όμως υποκριτική ουσία ο "Δούκας" του. Μονόχορδος ο "Αιγέας" του Ψυχογιού. Με διεκπεραιωτική άνεση η Γεωργαντοπούλου, γλαφυρός ο "Δικαστής" του Αρμένη, όπως και η "υπηρέτρια" της Τριανταφύλλη. Γενικά, όλοι κινήθηκαν χωρίς ενοχλητικούς τριγμούς επάνω στις ράγες μιας καλογραμμένης φάρσας και δικαιώθηκαν στο χειροκρότημα. Τα σκηνικά της Π. Κοκκόρου, ακολούθησαν τη σκηνοθετική άποψη.

Με δυο λόγια: Μια λαϊκή παράσταση παροπλισμένη σε επίπεδο ιδεών, όμως υπερπλήρης γέλιου.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

13 Ιουλίου 2003